



Шта је Ваш мотив да се две деценије бавите децом, њиховим проблемима, њиховим образовањем?

Мотивисани сте тиме да иновативне ствари доведете у свој град и тиме покажете да промене и савремени приступи не морају нужно почети у великим градовима, већ да у једном малом Ужицу може да настане много тога: адаптација у свету познате филозофије Монтесори учења, модел дечијих центара и библиотека играчака...да се може иницирати ученички парламент, градски савет родитеља, интеркултурални модел учења, да се може освојити награда за најбољи едукативни сајт у категорији база знања и много тога још. Започели смо као група студената Учитељског факултета и схватили смо брзо да кроз активизам и сопствено ангажовање можемо да мењамо стварност и тако будемо носиоци промена. Заправо, први мотив је био: да мењамо своје окружење на боље, у тешким временима. Имали смо визију да нас једино сазнање може мењати, те смо изналазили начине да стално учимо од најбољих на свету - свуда по свету, а да нам увек база буде у нашем граду. Због тога се никада нисмо одрекли присвојног придева у називу наше организације, иако већ одавно радимо у свету. Нове технологије су допринеле томе да се уз прихватљив број путовања по земљи и иностранству, глобално може деловати и - из свог града.

И своје знање и стручно усавршавање сте посветили деци. Ужички центар за права детета ове године обележава јубилеј, 20 година постојања. Колико је то важно за ваш рад, али и локалну заједницу генерално?

Рад Ужичког центра за права детета је у почетку био везан само за локални ниво. Током одрастања, сталног формалног и неформалног учења, превазилазили смо границе локалне заједнице. Професионално смо се усавршавали како бисмо могли да одговоримо на изазове: завршавали смо магистерије, мастер радове, докторске студије... стручна усавршавања

Деца своја права живе у породици

Ужички центар за права детета основан је 1998. године као невладина, непрофитна и неполитичка организација, чија је мисија унапређење положаја деце у друштву. Све активности центра, које се реализују кроз неколико програма, засноване су на принципима које промовише Конвенција о правима детета.

и студије у иностранству. Нужно је било да све што радимо прати висок стручни квалитет. Данас, већина активности коју радимо везане су за национални ниво, али увек упориште и конкретизацију имамо у заједници у којој живимо. Двадесет година није мало. Пролетело је.

Шта је обележило ових 20 година у Центру?

Развој и промена удужења током 20 година су евидентне. Почетак је био тежак, оптерећен незнањем, предрасудама и стереотипима околине о томе шта су невладине организације и која је њихова сврха. Повезивани смо са антивладиним, самим тим и субверзивним деловањем. Стога, снажна етикета која је обележила почетак и значајан период нашег рада је: "страни плаћеници и домаћи издајници". Но, некако смо са поносом примали те отровне стреле, свесни да ћемо их само квалитетним радом са децом и родитељима демантовати. Следећи изазов, односно етапа у раду јесу друга врста етикета: "секташи". Ово се повезује са незнањем дела људи и њиховом запитаношћу зашто су активности за децу и родитеље бесплатне. Но, град је мали, добре ствари се брзо шире, тако да смо брзо превазишли негативизме и кренули заједно са децом, родитељима

и професионалцима да стварамо... Наравно, све активности су биле бесплатне и омогућавале су деци да на конструктиван начин проведу своје слободно време. Морали смо да брзо учимо, пратимо светске токове струке и даље будемо иновативни. Сада смо струковна организација, чланови смо многих експертских група за доношење националних, регионалних и светских стратегија, акционих планова, група које раде праћење остварености права детета код нас и у свету, затим извештавају пред Комитетом за права детета или УН. Због наше експертизе често се дешава да код нас у Ужице долазе колеге и државници из разних земаља, желећи да чују и примене одређене моделе. Необична је била посета колегинице из Ел Салвадора која је учила како да наша искуства примени у својој и другим земљама Централне Америке. Задовољство нам је било и да угостимо колеге из Швајцарске, Шведске, Норвешке, Молдавије, Македоније, Босне... али и колеге из Мјан Мара, Бурме, Лаоса, Танзаније, Етиопије.

Шта је то најважније и најзначајније што сте успели да урадите до сада?

Деловање центра се може груписати на више нивоа: рад директно са корисницима и рад на "policy" нивоу - нивоу утицаја на образовну политику. Били смо пионири у предлагању решења која нажалост, на локалном нивоу често нису била препозната и уважена, али јесу на националном у виду доношења и промена на нивоу закона, правилника, стратегија. Тако смо на тежи начин долазили до промене. На пример, Центар је на националном нивоу заговарао и успео у томе да се у предшколском образовању примени принцип "новац прати дете" тако да се у решавање проблема деце која не похађају предшколске програме својим капацитетима



укључи и приватни, односно невладин сектор. Данас су у Србији основане бројне приватне предшколске установе које су допринеле повећању обухвата деце предшколским образовањем у Србији. Нажалост, када смо ову тему делегирали на локалном нивоу, давне, 2007. па 2009. године – нисмо успели, била је то авангарда. Пилотирали смо градске и општинске савете родитеља. Нажалост, у локалној заједници је и то била замисао нивоа "зоне наредног развоја", те смо ове предлоге преселили у деловање на националном нивоу. Од прошле године Савети родитеља градова и општина постају законска обавеза у Закону о основама система образовања и васпитања. Задовољни смо што смо учествовали у креирању концепта општинских савета родитеља, обучавали представнике локалних самоуправа и Министарства просвете како да се то примени у заједници. Најлепши утисак носи догађај са почетка нашег рада, када смо у оквиру тадашњег Дечијег центра оснажили групу младих средњошколаца, гимназијалаца, који су касније основали први ученички парламент у Србији. Пар годна касније и ученички парламент уврштен је у закон. Поред ових, стратешких активности наш рад су обележиле стотине и стотине пројеката са децом, родитељима и професионалцима запосленим у образовању. Први пројекти остављају најснажнији утисак, а то су: Дечији центри и библиотеке играчака, дванаест година реализације Монтесори програма кроз Монтесори школицу "Змај", а већ петнаест година сарађујемо и са Песталоци дечјом фондацијом из Швајцарске. Верујемо да смо током година успели да створимо боље, праведније, безбедније, толерантније окружење у коме живе и одрастају деца у заједници.

Једна од тема којој сте посветили значајну пажњу у својм раду је насиље међу децом и над децом.

Од самог почетка тема нашег рада је била: превенција насиља и дискриминације, конструктивна комуникација, образовање за права детета, друштвену правду и интеркултурално образовање. То је окосница сваког нашег деловања: бројни образовни програми са децом и младима, родитељима и наставницима, мноштво издатих публикација, иницирање локалног повезивања кроз међусекторске споразуме о сарадњи – као системски одговор на свеприсутно насиље над децом. На овој теми смо радили много и директно са младима, првенствено кроз сталну омладинску групу Ужичког центра за права детета и вршњачке едукаторе, младе који различитим приступима и техникама (радионице, форум театар представе, акције у заједници) обрађују са својим вршњацима ове теме. Тренутно са својим вршњацима ове теме. Тренутно са УНИЦЕФ-ом и Министарством просвете, а уз подршку компаније Теленор реализујемо пројекат "Безбедан интернет за

целу породицу", чија специфичност јесте то што се први пут ова тема истражује и ради са децом узроста од 4 до 8 година.

Колико сте успели да вашим радом сузбијете насиље и дискриминацију?

Обесхрабрују нас повремено научна истраживања и чињеница да је насиља и дискриминације све више међу младима, да су ставови младих екстремнији, радикалнији, као и да варшњачко насиље постаје бруталније, поприма нове облике, попут дигиталног насиља. Често се питамо: шта смо радили са десетинама хиљада деце и младих, зашто нисмо успели да променимо њихова знања, ставове, вредности и понашање, да статистика не буде оваква. Но, знамо да су нам ограничене могућности, да је много других фактора који утичу на њихове ставове. Верујемо да би статистички подаци били још поразнији да нисмо радили са њима.

Деца су захваљујући Вама имала бројне обуке, тренинге и семинаре. Шта је то што су они имали прилику да науче?

Генерално и најкраће, децу и младе смо учили: за права детета – кроз права

Утицали смо на одрастање

- Дописујемо се са многима, а неки имају потребу и да напишу на ФБ поруку, попут: "Не знам да ли сте свесни колико сте утицали на моје одрастање... оставили сте снажан печат!", "Хвала вам што сте допринели да постанем боља особа, да разумем боље и себе и друге, што сам касније и ја мењала свет на боље.", "Понос је када се у једном малом граду у Србији догађају ствари достојне светских метропола. И из ове перспективе – част је бити део Центра и одрастати у њему и са њим. Поздрав са Харварда." Ово су само неке од порука које нас разгале, врате веру и обнове смисао нашег рада, - каже Јелена Жунић Цицварић.

детета. Свест о својим правима и одговорностима, начинима њиховог остваривања, сопственом утицају и утицају других да учинимо свој и живот других око себе лепшим, богатијим, толерантнијим - кључне су ствари у остваривању самоиспуњених дечака и девојчица. А то смо започели са децом још на предшколском узрсту кроз Монтесори програм чији је мото: "Научи ме и помози ми да урадим сам". Теме и садржаји су морали да буду занимљиви јер млади неће своје слободно време да троше не нешто што је досадно, незанимљиво, где не могу да науче оно што их интересује. А треба их заинтересовати. Успели смо да развијемо и применимо концепт образовања за права детета, али и развијање интеркултуралности, ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу.

Већ дужи низ година, захваљујући

Ужичком центру за права детета, најмлађи суграђани одлазе на обуке у иностранство. Где су и на каквим тренинзима боравили?

Сарађујемо са Песталоци дечјом фондацијом из Швајцарске већ 15 година, са њима смо реализовали дивне ствари на пољу образовања у Србији. Један од програма овог пројекта јесте Програм интеркултуралне размене који се одвија 15 дана у Трогену у Швајцарској. Програм и смештај је потпуно бесплатан за децу, сем дела путних трошкова, који за наше услове нису увек мали. Програм спада у један од најквалитетнијих у свету и заснива се на УНЕСКО програму интеркултуралног образовања. До сада су хиљаде деце из читаве Србије преко нас учествовала у програму, а преко 900 деце из Ужица и око 80 одраслих. Ово је програм који код деце ствара највећу промену и оставља најјачи утисак. Деца су потпуно одушевљена активним начином рада, садржајима обука, могућношћу да упознају своје вршњаке из других заемаља, могућношћу да представе своју земљу, град и школу, потом, обиласком Цириха, Луцерна, Берна, Сантиса, Рајнских водопада, центра за науку "Технорама"... Често се догађа да у еуфорији по повратку у Србију изјављују: "Ово је нешто најлепше што ми се догодило у животу!".

Шта су планови за следећих 20 година?

Већ сам поменула развојни пут УЦПД-а, и он је из овог временског и друштвеног контекста тешко појмљив. А шта тек будућност носи? У наредних седам година то су свакако активности које се везују за евроинтеграције, праћење и допринос остваривања преговарачких поглавља 19, 23, 26. Фокус ће нам бити њихова конкретизација и примена у локалним срединама. Затим, стварање одрживог механизма образовања за права детета... За даље активности мораћемо да пратимо потребе деце. Знамо да, ма шта радили у наредних 20 година, било у директном раду са корисницима или на нивоу образовних и социјалних политика – засниваће се чврсто на принципима Конвенције, која је све време и била наша водиља: право на живот, опстанак и развој; најбољи интерес детета, недискриминација и још увек недокучиво и одраслима тешко прихватљиво право детета на изражавање мишљења. Надам се да ћемо за 20 година моћи да кажемо да смо постали заједница/земља која уважава право својих (малих) суграђана да изразе своје мишљење, заједница која је сензитивна на њихове потребе, не на декларативном, већ на делатном нивоу, омогућавајући да деца своја права живе у породици, школи, институцијама, заједници, држави. Наравно, неминовност је ширење мреже сарадника и даље континуирано учење као предуслов квалитета у раду.

Светомир Милутиновић